

**Opponensi vélemény Dr. Veress Emőd: A szindikátusi szerződés című
MTA doktori dolgozatáról**

I. Előzetes megjegyzés

Ha valaki igazán elmélyülten és mélyrehatóan foglalkozik egy témával – ahogy azt a szerző teszi – akkor óhatatlan bizonyos fajta elfogultság kialakulása – az ember hajlamossá válhat saját témájának túl – vagy felülértékelésére. Veress Emőd ugyanis annak a meggyőződésnek ad hangot, hogy a Ptk. a társasági jogi részénél is érvényesülő, alapvetően diszpozitív szabályozásának célja – egyebek között – a szindikátusi szerződés használatának visszaszorítása volt. Diszpozitív szabályozás esetén ugyanis a szindikátusi szerződés rendelkezései beépíthetők a társasági szerződésbe, és így feleslegessé válik külön szerződés kötése.¹ Az értekezés III. fejezete már kategorikusabban fogalmaz: „A hatályos Ptk. célja az volt, hogy a társasági jog rugalmas szabályozása a diszpozitivitás eddig nem ismert távlatainak megnyitásával visszaszorítsa a szindikátusi szerződéseket.”² E cél elérhetőségét persze az eddig kialakult gyakorlat is erősen kétségessé teszi: közismert a blanketta szerződések egyre növekvő súlya, szinten egyeduralma, persze egyeduralom sincs kivételek nélkül és megítélésem szerint ebben rejlik a szindikátusi szerződés egyik lényegi eleme: akár stratégiai, akár taktikai szempontból szükséges lehet adott felek között a külön megállapodás megkötésének.

Nem vitatva persze az ilyen gondolat felmerülésének lehetőségét, szeretném arra felhívni a figyelmet, hogy a társasági jog Ptk.-beli beillesztésére Sárközy Professzor vezetésével 2010. szeptemberében munkacsoport alakult. A végleges változat 2011. júniusára készült el.³ Ebben még szerepeltek kógens szabályok (a legtöbb értelemszerűen a nyilvánosan működő részvénytársaságoknál), bár az akkor hatályos Gt.-hez képest jelentősen csökkentett mértékben. A munkacsoport egyetlen ülésén sem merült fel a szindikátusi szerződés visszaszorítása.

A magam részéről úgy vélem, hogy a változtatás alapvető oka a magán autonómia primátusának minél teljesebb körű biztosítása volt a Ptk. ezen részénél is.

¹ „E koncepció szerint ennek a külön megállapodásnak, vagyis a szindikátusi szerződésnek a rendelkezéseit egyszerűen bele lehet foglalni a társasági szerződésbe, ugyanis az új jogszabályi környezetben ez utóbbi és alapvetően diszpozitív jogszabályi keretek között formálható” Értekezés 14. oldal

² Értekezés 109. oldal

³ A javaslat teljes szövege a Gazdaság és Jog 2011. 7-8. számában jelent meg

II. Általános értékelés

Nehéz, szinte lehetetlen feladat megoldására vállalkozott a szerző, hiszen egy olyan területről készített akadémiai doktori értekezést, amelynek irodalmi feldolgozottsága magas, azon kívül állandó, de – jellegéből adódó jórészt rejtett fejlődésben van. Ilyen körülmények között kellett munkáját elvégeznie úgy, hogy az új tudományos eredményeket is tartalmazzon.

Az értekezés áttanulmányozása után megállapítható, hogy a szerző nehéz feladatát szinte maradéktalanul megoldotta. Bátran kijelenthető, hogy a teljes, mértékadó magyar irodalom feldolgozásra került, úgy hogy a szerző az egyes álláspontokat ütköztette, az azok által felvetett kérdésekben állást foglalt, egyik vagy másik mellett, de nem ritkán saját, önálló nézetét is kifejtette, alapos indokolással. A magyar mellett – élve a jogösszehasonlító módszerrel – megjelenik a német, olasz, svájci, román stb. jogtudomány, illetve gyakorlat eredménye is.

1. A mű felépítése

A munka rendkívül jól szerkesztett, 6 fő fejezetből áll, mindegyik azonos felépítésű, a probléma megjelenítésével kezdődik, ezt követi a kifejtés, amit végül az összegezés zár. E módszer előnye kétségtelenül az, hogy a fejezetek önálló tanulmányként is megállják a helyüket, hátránya viszont, hogy többször kerül a fejezetek között áthivatkozásra, lásd például a 211. lábjegyzetet a 109. oldalon – de hát nincs előny hátrány nélkül.

2. Stílus

Az értekezés stílusa kitűnő, rendkívül olvasmányos, helyenként már-már szépirodalmi magasságot ér el, ami igaztán élvezhetővé teszi az olvasását.

3. Terminológia

A szerzőnek behatóan kellett foglalkoznia szindikátus szavunk különböző jelentéstartalmaival, mivel viszonylag hosszú és kacsringós út vezetett a ma hazánkban használatos terminológia kialakulásához és rögzüléséhez.

III. Néhány észrevétel

1. Szükséges-e egyáltalán a szindikátusi szerződés fogalmának meghatározása?

Az alcímbe feltett kérdésre a magyar irodalomban két álláspont alakult ki. Az egyik szerint ez a tartalmi változatosság miatt egyrészt nem lehetséges és így felesleges is, míg a másik álláspont képviselői azt vallják, hogy az elméletnek kell bizonyos támpontokat adnia.

A szindikátusi szerződés az innominát szerződések nagy és állandóan változó családjába tartozik „annyira speciális, hogy reá általános előfeltételek aligha készíthetők”⁴ állapítja meg Sárközy.

Kolben György 1996-ban megjelent kismonográfiájában⁵ nem ad fogalmi meghatározást ugyan, viszont behatóan foglalkozik magával az elnevezéssel, annak kialakulásával és különböző jelentéstartalmaival.

Papp Tekla szerint „A szindikátusi szerződés a kooperációs (együttműködési) kontaktusok sajátos válfaja: a szindikátusi szerződésben a gazdasági társaság tagjai a társaságon belül egymással szembeni kapcsolatukat, együttműködésüket és elvárásaikat szabályozzák.”⁶

„A szindikátusi szerződés a társaságban résztvevő felek céljait, a társasággal szemben vállalt kötelezettségeit, elvárásait a dolgok egymáshoz való viszonyát szabályozza”⁷ állapítja meg Balásházy.

Ezt a megközelítést fogadja el Lukács-Sándor-Szűcs szerzői trió is⁸.

Értekezésében a szerző igyekszik – a lehetőleg mindenre kiterjedő, nagy és átfogó definíciót adni: „A szindikátusi szerződés alatt a társasági szerződéstől elkülönült, de azzal szoros (mellérendeltségi, „szerződéscsoporti”) kapcsolatban álló a szerződési szabadság elve alapján gazdasági társaság minden tagja, egyes tagjai vagy bizonyos esetekben akár harmadik személyek részvételével létrehozott kooperációt jogviszonyt értünk, amelynek keretében a

⁴ Sárközy Tamás: A szindikátusi szerződésről in.: Eörsi Gyula emlékkönyv HVG Orac. Budapest, 2002. 179. oldal

⁵ Kolben György: A szindikátusi szerződés Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest 1996. 11-14. oldalak

⁶ Papp Tekla: Atipikus szerződések, Egyetemi jegyzet Szeged 2004. 15. oldal

⁷ Balásházy Mária: Szindikátusi szerződés a társasági és a polgári jog határán, Gazdaság és Jog 1993. október 5. szám 16. oldal

⁸ Lukács Mónika-Sándor István-Szűcs Brigitta: Új típusú szerződések és azok gyakorlata a gazdasági életben. HVG Orac Budapest 2003. 19. oldal

felek a társaság alapításával, működtetésével, megszüntetésével kapcsolatban vállalnak a társasági szerződés keretein túlmutató kötelezettségeket és alapítanak jogokat.”⁹

A fogalmi meghatározás után, amely a szerző szerint „nagyon sok vitatható elemet tartalmaz” – ez meglátásom szerint erős irodalmi túlzás! –, annak lényegi elemei kerülnek felsorolásra. Ezek szerint szerződéses jogviszonyról van szó, amely a társasági jog határterületén helyezkedik el, a szindikátusi és a társasági szerződés között nincs járulékos viszony, a lényeget jobban kifejezi „a szerződéscsoport” terminológiája, nagyon lényeges az alanyi kör meghatározása, amelyet inkább tágan kell felfogni.

Érdekes, hogy a szerző a bizalmi jelleget nem sorolja a lényegi elemek közé, csupán azt állapítja, hogy „a szindikátusi szerződések általában bizalmas jellegűek.”¹⁰

Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy a titkosság szerintem a szindikátusi szerződés lényegi eleme¹¹, mivel – mint irányítási eszköz – akkor tudja betölteni szerepét, ha annak tartalmáról a külvilág nem szerez tudomást. Gondoljunk csak bele: ha mindenki tudja, hogy milyen üzletpolitikát fog folytatni a cég, akkor ez a versenytársakat igen kényelmes helyzetbe hozná – előre!

2. Egyszemélyes társaság – szindikátusi szerződés

Egyszemélyes társaságnál általában nincs szindikátusi szerződés. Teljesen kizárni azonban ezt sem lehet „ugyanis ha elismerjük, hogy a szindikátusi szerződésben nem csak tagok, hanem harmadik személyek is részt vehetnek, akkor egyszemélyes társaság vonatkozásában is megköthető a szindikátusi szerződés például az egyedüli tag és valamely hitelező, illetve az egyedüli tag és a vezető tisztségviselő között.”¹² Nem vitatva általánosságban a szindikátusi szerződés megkötésének lehetőséget mégis fel kell tenni a kérdést, hogy vajon a hitelező milyen megfontolás alapján kötné meg ezt, amikor az alapszerződésben feltehetőleg már minden nyitott

⁹ Értekezés 22. oldal.

¹⁰ Értekezés 23. oldal.

¹¹ E véleményemmel nem vagyok egyedül, Sárközy kijelenti, hogy „a szindikátusi szerződés egyik fontos rendeltetése, hogy a társaság tagjai között együttműködés olyan részletit is rendezzék, amelyet a felek nem szánnak a nyilvánosságra.” Sárközy i.m. 186. oldal. Míg máshol az olvasható, hogy a szindikátusi szerződések sok esetben bizalmas információkat tartalmaznak, a szerződéskötés egyik indoka is általában az, hogy a tagok azért nem kívánják a társasági szerződésben szabályozni a szindikátusi szerződés tárgyává tett kérdéseket, mert nem szeretnék, ha azok nyilvánosságra kerülnének. Lukács-Sándor-Szücs i.m. 46. oldal.

¹² Értekezés 24. oldal

kérdést rendeztek. Milyen többletbiztosítékokat kaphatna a hitelező és milyen előnye származhatna ebből az egyszemélyes társaságnak?

A helyzet még rosszabb a vezető tisztségviselő esetében. Itt ugyanis a Ptk. egyértelműen rögzíti, hogy egyszemélyes gazdasági társaságnál az egyedüli tag az ügyvezetőnek utasítást adhat, amit a vezető tisztségviselő köteles végrehajtani.¹³

De kötelmi jogi szempontból is több mint kétséges a felvetés. A szerződő felek közötti együttműködési kötelezettségről szólva Vékás Professor leszögezi: „a kölcsönös együttműködési és tájékoztatási kötelezettség a szerződés minden létszakában, reálisan támasztható igény a felekkel szemben: a szerződéskötési tárgyalások során, a szerződéskötésnél, a teljesítés előkészítésénél, a teljesítésnél, az esetleg szerződésszegés következményeinek levonásánál vagy a szerződés megszüntetésénél. Az együttműködési kötelezettség tehát a szerződés fennállása alatt folyamatosan terheli a feleket. Az együttműködési kötelezettségnek, az egész szerződési jogra kiható, alapelvi jellegű megfogalmazása feleslegessé teszi ennek az elvárásnak ismételt kimondását a szerződési jog részletszabályai között.”¹⁴

Megítélésem szerint nem képzelhető el olyan ok, amely arra indítaná az egyszemélyes társaság tagját, hogy saját vezető tisztségviselőjével szindikátusi szerződést kössön – vállalva annak minden kötöttségét, amikor egyszerűen utasíthatja. És vajon ilyen körülmények között mi lenne a szerződés tartalma?

Kétségtelen, hogy a szindikátusi szerződés tartalmi vonatkozásban nyitott – előre pontosan meghatározni nem lehet. Egyetértek a szerzővel abban, hogy kodifikálása szükségtelen, hiszen „béklyóba verése” csak kárral járna, haszonnal nem. Ugyanakkor az elméleti tisztázás, így fogalmának megalkotása, legalábbis ennek kísérlete mindenképpen szükségesnek látszik. Ezek a szerző fogalmi meghatározását és annak alátámasztását, valamint részletes kifejtését, új tudományos eredménynek tartom.

3. Jogtörténeti fejtegetések

Rendkívül érdekesek és hiánypótlóak a szerző jogtörténeti fejtegetései. A szerző feltárta és tudományos igénnyel dolgozta fel a különböző – akár levéltári – forrásokat. Egyes szindikátusi szerződéseket részletesen is bemutatott (lásd Erdélyrész Építő Részvénytársaság vagy a Lenner

¹³ Ptk. 3:112. § (3). bekezdés

¹⁴ Vékás Lajos: A szerződés. A szerződési jog alapelvei in.: Polgári jog - Kötelmi jog 1. és 2. rész, szerkesztő: Wellmann György HVG Orac Budapest 2018. 151. oldal.

Testvérek és Társai Bőrgyár Rt.). Külön kiemelendő a Magyar-Szovjet Bauxit Alumínium Rt. 1946-ban aláírt szerződése. Kétség sem fér hozzá, hogy ezek a szerző önálló kutatáson alapuló új tudományos eredményei, amelyek megfelelően bemutatják és árnyalják a szindikátusi szerződések történeti kialakulását, s a fejlődés – igaz egy időre megtörő – ívét láttatják.

A szindikátusi szerződés megszegésének lehetséges jogkövetkezményei – mint minden szerződés esetében – itt is rendkívül fontos szerepet játszanak.

A szerző – a tőle már megszokott alapossággal – járja körül a témát, kiindulva abból a kellően már bizonyítást nyert tételéből, hogy a szindikátusi szerződés, kötelmi jogi intézmény, így a szankciók is a kötelmi jogon belül érvényesülnek.

„Ugyanis alapvető jellegzetessége a szindikátusi szerződéseknek, hogy a kötelmi jogi hatály következtében a szerződő feleket kötelezik, nem váltanak ki társasági hatályt.”¹⁵ A magam részéről teljesen egyetértek a szerző fejtegetéseivel, némi ellentmondást vélek azonban felfedezni, hogy néhány oldallal utóbb az olvasható, hogy „a gyakorlatban azonban nem lehet teljességgel kizárni, hogy a szavazati szindikátus megszegésének igenis legyenek társasági jogi következményei, például külön kategóriaként kezelhető az a szindikátusi szerződésszegés, amikor minden egyes társasági tag, szerződő fél a szindikátusi szerződésben is.”¹⁶

A magyar irodalom e kérdésben egységesnek mondható álláspontot fogad el. Attól nem lesz egy társasági határozat érvénytelen, ha a szindikátusi szerződés rendelkezéseit megsértve szavaz a tag/részvényes.¹⁷

Sárközy a magyar választott bírósági gyakorlatot elemezve, rámutat arra, hogy ha a társasági és a szindikátusi szerződés között ellentmondás van, akkor mindkét szerződés tartalmát önállóan kell elbírálni. „Ebből az is következik, hogy szindikátusi szerződés, többletelőírásai megszegésének nem lehetnek társasági jogi konzekvenciái.”¹⁸

Érdekes módon maga a szerző is ezen az állásponton van, amikor kategorikusan kijelenti, hogy „a társasági jog világában a szindikátusi szerződés (például szavazati megállapodás) megszegése nem eredményez jogkövetkezményt, a taggyűlés/közgyűlés határozata érvényesen fennáll.”¹⁹

¹⁵ Értekezés 246. oldal

¹⁶ Értekezés 262. oldal

¹⁷ Lukács-Sándor-Szücs im. 47-48. oldal

¹⁸ Sárközy im. 188. oldal

¹⁹ Értekezés 246. oldal

IV. Javaslat

Összefoglalásként a dolgozatról a következőket tudom megállapítani: a szerző egy soha le nem zárható, éppen ezért mindig aktuális témát választott, amit alaposan, szinte minden részeltre kiterjedően dolgozott fel. A hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozása magasszintű, amelyet gyakorlat példák sokaságával egészített ki, de mindig helyet kapott saját álláspontjának kifejtése is. Sikerrel került alkalmazásra a jogtörténeti, jogösszehasonlító és dogmatikai módszer. Munkája új tudományos eredményeket tartalmaz.

A dolgozatot nyilvános vitára bocsátást mindenben alkalmasnak tartom és javaslatot teszek a pályázó részére az MTA doktori cím odaítélésére.

Budapest, 2022. március 29.

Török Gábor DSc.
professor emeritus

